

Arte plastice, decorative și design

BAUHAUS: CONSTITUIRE, DEZVOLTARE, IMPACT

BAUHAUS: ESTABLISHMENT, DEVELOPMENT, IMPACT

ALA STARȚEV¹,

doctor în studiul artelor, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 72.03(430)

72.03(478)

378:72(430)

Înființarea instituției de învățământ superior Staatliches Bauhaus a constituit un eveniment major în dezvoltarea istoriei și arhitecturii artei moderne, generând într-un adevărat fenomen cultural-artistic. Această școală și mișcare artistică a devenit în timp unul dintre cele mai importante și inspirate curente ale arhitecturii moderne, mai ales a stilului arhitectural contemporan răspândit la scară internațională.

În acest articol ne-am propus să urmărim traseul devenirii acestei școli, luând în considerație aportul adus de Walter Gropius și Henri van de Velde în acest proces. Conturând caracteristicile stilului Bauhaus, am încercat să vedem cum a influențat acesta asupra stilului arhitectural din alte zone geografice, inclusiv asupra spațiului nostru.

Cuvinte-cheie: arhitectură modernă, școală superioară de creare a formei, proces de învățământ, comenzi industriale

The establishment of the higher education institution Staatliches Bauhaus was a major event in the development of the history and architecture of modern art, generating a true cultural-artistic phenomenon. This school and artistic movement became, in the course of time, one of the most important and inspired currents of modern architecture, especially of the contemporary architectural style widespread on an international scale.

In this article we intend to follow the path of the evolution of this school, taking into account the contribution made by Walter Gropius and Henri van de Velde to this process. Outlining the characteristics of the Bauhaus style, we tried to see how it has influenced the architectural style in other geographical areas, including our space.

Keywords: modern architecture, high school of form creation, education process, industrial orders

Introducere

Acum 100 de ani, în Germania, Walter Gropius (1883-1969) înființează Școala Bauhaus – una dintre cele mai influente școli superioare de arhitectură și design, care a făcut micul Weimar să devină patria artei mari.

Instituția de învățământ superior Staatliches Bauhaus (care ar însemna în limba română Școală de stat pentru arhitectură sau Casa arhitecturii) a apărut imediat după sfârșitul Primului Război Mondial și a Revoluției din Noiembrie în Germania (1919), fiind închisă odată cu căderea republicii și a venirii la putere a naziștilor (1933). Adevărat, au fost doar 14 ani de existență, însă impactul Bauhaus-ului asupra evoluției artei sec. XX s-a făcut resimțit în cele mai diverse domenii: arhitectură, pictură, grafică, arte decorative aplicate, teatru, fotografie, designul industrial etc.

Curentul artistic Bauhaus a luat naștere în clădirea școlii din Dessau. Ultima a fost proiectată de W. Gropius, unde cele 3 aripi erau repartizate pe 3 secțiuni: școala propriu-zisă, atelierul și dormitoarele, conform principiului segregării funcționale. În 1996 clădirile Bauhaus din Weimar și Dessau au fost incluse în lista patrimoniului cultural mondial UNESCO.

¹ E-mail: alastaret@mail.ru

Periodizarea Bauhaus-ului poate fi urmărită, reieșind din faptul cine se afla în fruntea acestei școli, localizarea sau deosebirea aspectelor stilistice. În perioada 1919-1928 în fruntea școlii se afla Walter Gropius; între anii 1928-1930 – Hannes Meyer (1889-1954), continuatorul „tradiției Bauhaus-ului”; iar între anii 1930-1933 – Ludwig Mies van der Rohe (1886-1969), directorul declinului artistic și existențial. Alături de cele trei etape remarcate în dezvoltarea instituției – Bauhaus-ul expresionist, Weimar (1919-1923); Bauhaus-școala Superioară de creare a formei, Dessau (1923-1928); Bauhaus-ul comenzilor industriale, Dessau-Berlin (1928-1933) – ne-am propus a scoate în vizor aportul lui Henri van de Velde (1863-1957), despre care se știe că a fost unul dintre fondatorii stilului Art Nouveau din Belgia, alături de Victor Horta și Paul Hankar. Henri van de Velde a avut o influență decisivă asupra arhitecturii și designului german la începutul sec. XX.

Henri van de Velde, predecesorul Bauhaus-ului

Numele lui Henri van de Velde devine cunoscut prin expoziția de interioare mobilate la Drezda, în 1897. Totuși, cele mai importante contribuții legate de proiectarea modernă, H. van de Velde le-a avut ca profesor în Germania. Ajuns la Weimar în 1902 în calitate de consilier artistic al Marelui Duce de Saxa-Weimar, fiind influențat de filosofia lui William Morris (Arts and Crafts) și a mișcării de Arte și meserii, Van de Velde a reorganizat, cu trei ani mai târziu, Kunstgewerbeschule (Școala de arte și meserii) și Academia artelor plastice. Fuzionarea acestor două corpuri a stat la baza Bauhaus-ului care, în urma Primului Război Mondial, a înlocuit respectiva Școală de arte și meserii sub noul director Walter Gropius, propus pentru funcția de director de H. van de Velde.

Belgianul Henri van de Velde va juca un rol important în Werkbund-ul german, o asocierie fondată pentru stabilirea unor strânse relații între industrie și designeri. El se va opune lui Hermann Muthesius (arhitect și diplomat german, cunosător al arhitecturii și designului britanic), la întâlnirea de la Werkbund din 1914, iar dezbaterea lor va marca istoria *arhitecturii moderne*. Van de Velde a cerut menținerea individualității artiștilor, în timp ce oponentul său cerea standardizarea ca cheie a dezvoltării [1, p. 46].

Fiind dintr-o țară inamică, în acel an Henri van de Velde părăsește Germania.

Perioada constituirii

Repercusiunile sociale după Primul Război Mondial pentru Germania au fost imense, ducând la o sărăcie accentuată. La 1918, Walter Gropius, arhitect, constructor, pedagog de valoare al Germaniei imperiale, propune înființarea unei instituții artistice complexe prin fuzionarea unora din școlile artistice și de meserii ale Weimarului, care erau total disfuncționale.

După discuții, propuneri, aprobări oficiale din partea „tinerei”, dar conservativei Republici de la Weimar, Gropius decide crearea unei instituții de educație mixte, de stat, o combinație între o școală superioară de arte frumoase, o școală de meserii în construcții și decorațiuni interioare și un institut superior de arhitectură.

Mișcarea a cunoscut provocări continui, schimbări și redenumiri, lipsă de fonduri, o poziție inflexibilă a unora dintre liderii de „modă veche” ai Germaniei de la începutul sec. XX, o continuă schimbare a profesorilor, puternice tensiuni interne și externe [2, p. 482]. Inițial, în componența școlii activau patru profesori cu „tentă academică” din fosta școală de arte frumoase din Weimar. Aceștia acceptau cu multă îndoială noile și originalele propuneri ale lui Gropius, precum și obiectivele sale pedagogice, fie ale cunoscuților pictori germani invitați, ori a aceluia din avangarda internațională.

O altă problemă era legată de faptul că în fruntea fiecărui atelier erau doi conducători – artistul plastic și meseriașul, după terminologia Bauhaus-ului – maestrul formei (Formmeister) și maestrul meșteșugului (Werkmeister). Unii pedagogi conduceau simultan câteva ateliere. Iar în cazul când aceeași persoană îndeplinea ambele funcții, în primii ani de activitate a școlii, parțial, era rezolvată acoperirea cu cadrele care lipseau. În realitate, această combinație, din punct de vedere psihologic, crea situații tensionate în rândurile pedagogilor.

În pofida divergențelor existente, atingerea unei anumite stabilități s-a datorat lui Johanes Itten (1888-1967), pictor elvețian, personalitate de o cultura vastă, cu care avea legătură toată activitatea pedagogică a școlii la începutul acestei perioade. Un alt factor care a contribuit la reglarea și organizarea incipientului *proces de învățământ* a fost lucrul în ateliere. Prin activitatea practică a fost înfăptuită familiarizarea cu cele mai elementare procedee în crearea formei, se formau/educau deprinderi de lucru cu diferite materiale. Învățământul era axat pe două direcții: teoretică și practică.

Perioada consolidării/înfloririi

Această perioadă de dezvoltare a școlii se caracterizează prin obținerea unei stabilități, prin punerea la punct a realizării *comenzilor industriale*, după ce Bauhaus-ul a trecut printr-o grea încercare, conflictul dintre Gropius și Itten, încheiat cu plecarea ultimului în primăvara anului 1923 și invitarea lui Laszlo Moholy-Nagy (1895-1946). Noul maestru al formei își începe activitatea în atelierul de prelucrare a metalului, iar ulterior devine conducătorul cursului propedeutic.

Odată cu transferul școlii la Dessau, structura *procesului de învățământ* rămâne neschimbată. Însă, spre începutul semestrului de iarnă a anului 1924-1925, cursul propedeutic se prelungește de la un semestru la două, căpătând și o nouă denumire – *Cursul de bază de creare a formei*.

Odată cu venirea lui Paul Klee (1879-1940) și Wassily Kandinsky (1866-1944), s-au făcut simțite anumite schimbări în relațiile dintre membrii colectivului pedagogic, devenind mai loiale și încetând cu misticismul, răspândit în primii ani de activitate a școlii. În urma acestei stabilități relative, a fost posibil de a extinde corpul didactic cu maeștri tineri (Jungmeister), din rândurile primilor absolvenți, cum ar fi: Josef Albers, Herbert Bayer, Marcel Breuer, Joost Schmidt, Hinnerk Scheper și Gunta Stadler-Stolzi. Acest proces a înlesnit dezvoltarea Bauhaus-ului conform sarcinilor inițiale ale școlii și a permis să nu mai fie necesară dubla conducere.

Tendința în creștere a activității legate de comenzile industriale ducea de la romantismul meseriei la un funcționalism strict, sever. Și această tendință a fost evidentă odată cu participarea Bauhaus-ului la expoziția de totalizare din 1923, unde Gropius s-a produs în public cu genericul „Artă și tehnologie – o nouă unitate”. Școala a cunoscut un mare succes și popularitate, însă situația financiară și politică era destul de dificilă. În decembrie 1925, la ședința consiliului a fost înaintată decizia de a dizolva școala. Datorită inițiativei reprezentantului administrației locale, F. Hassen, Bauhaus-ul a fost mutat la Dessau.

Această schimbare a sediului a avut un impact pozitiv, consolidând colectivul școlii. Condiții optime pentru activitate Bauhaus-ul a căpătat după încheierea lucrărilor de construcție a clădirii noi cu un cămin special pentru studenți și vreo șapte case separate pentru maeștrii instituției. Autorul proiectului era însuși Walter Gropius, iar la lucrările de șantier au participat toate atelierele Bauhaus-ului.

Construcția noului complex de învățământ și locativ i-a permis lui Gropius să demonstreze buna înțelegere a principiilor noii arhitecturi funcționale și să realizeze originala concepție a Bauhaus-ului. Drept mărturie a considerării deosebitei activități a școlii din partea guvernului a fost hotărârea din anul 1926 de a acorda maeștrilor titlul de profesori. Școala a căpătat denumirea Bauhaus din Dessau – Școala Superioară de creare a formei, (Hochschule für Gestaltung).

Perioada dezintegrării

Odată cu plecarea lui Gropius în primăvara anului 1928, începe cea de-a treia perioadă în dezvoltarea Bauhaus-ului. În fruntea instituției vine arhitectul elvețian Hannes Meyer. Noul director, social angajat, predispus/inclinat estetismului, își propune drept scop de a atribui concepției pedagogice un caracter social. Dânsul considera, că a construi pe șantier și a crea forme este unul și același lucru. Și una, și alta e un fenomen social. Iar în calitate de Școală Superioară de creare a formei, Bauhaus-Dessau nu e un fenomen artistic, ci unul social [3, p. 22-24].

În timpul conducerii lui Meyer tendința de diferențiere a învățământului devine mai pronunțată. Cursul propedeutic devine în exclusivitate un curs de creare a formei, acesta fiind extins pentru mai

multe semestre și includea lecțiile predate de Josef Albers, Wassily Kandinsky, Paul Klee și Oscar Schlemmer. O atenție mai mare se acordă predării disciplinelor exacte. Meyer face o încercare de a implementa la Bauhaus principiile învățământului politehnic, numindu-și vectorul său de dezvoltare „funcțional-colectiv-constructivist” [4, p. 79].

Meyer urma o linie ultra-practică, axându-se mai mult pe crearea obiectelor demontabile, modulare, economice și ergonomice, dar mai ales inexpressive, acordând o atenție mai mare părții teoretice.

În 1930 Meyer a fost nevoit să părăsească școala. În locul lui a venit Ludwig Mies van der Rohe. Celor trei cursuri principale care, de fapt, constituiau fundamentul pedagogiei la Bauhaus – *cursul de bază de creare a formei* (Grundlehre), *cursul practic* (Hauptlehre), *cursul de construcție* (Baulehre) – Mies van der Rohe le dădea o desemnare mai neutră, ca: prima treaptă, a doua și a treia treaptă de învățământ. Astfel, ideea lui Gropius despre sinteza tuturor artelor sub egida arhitecturii care corespundea reformelor învățământului artistic se plasează definitiv pe planul doi. *Procesul de învățământ* se înfăptuia autonom la câteva specialități, amintind mai mult de sistemul de învățământ în cadrul Academiei de Arte. Astfel, sub conducerea lui Mies van der Rohe, Bauhaus-ul a devenit o academie de arhitectură cu câteva secții de design, nu mai era ca pe timpul lui Gropius – Școala Superioară de creare a formei.

La alegerile din 1932 social-democrații rămân în pierdere și Bauhaus-ul nu mai are susținerea lui Hassen, școala fiind nevoită să-și caute un nou sediu.

Și acesta va fi în orașul Berlin, unde Bauhaus-ul a funcționat la scară redusă. Un an mai târziu, sub presiunea naziștilor, școala a fost dizolvată. Emigranții au reușit să răspândească acest concept în alte țări. Walter Gropius, Marcel Breuer, Laszlo Moholy-Nagy, la jumătatea anilor '30 al secolului XX, în Marea Britanie (Isokon), s-au reunit ca să proiecteze și să construiască case moderniste, înainte de începerea celui de-al Doilea Război Mondial. Apoi W. Gropius și M. Breuer emigrează în SUA, unde încep să profeseze la Universitatea Harvard. Mies van der Rohe a decis să emigreze în SUA pentru conducerea școlii deschise acolo – „New Bauhaus of Chicago” [5, p. 46, 47].

Stilul Bauhaus. Extinderea/resimțirea influențelor

Ideea unei astfel de forme de activitate și anume cea din ateliere legate de executarea *comenzilor industriale* a însemnat pentru Gropius conturarea reformei întregului sistem pedagogic. În opinia dânsului, școala și atelierul formează un tandem. În perioada timpurie a Bauhaus-ului toată activitatea pedagogică era concentrată asupra atelierelor. Treptat, în baza acestor activități s-au deschis un șir de ateliere: sculptură în piatră și lemn, ceramică, prelucrarea metalului, tâmplărie, textile, prelucrarea sticlei și pictura monumentală.

O parte din aceste ateliere, deja din perioada Weimar, erau funcționale și produsele acestora au fost expuse la expoziția din 1923. Dar adevărata înflorire e legată, totuși, de perioada Dessau.

Mai reușit în activitatea sa se consideră atelierul de mobilă, condus de Marcel Breuer (1902-1981), care printre primii a propus în calitate de material pentru confecționarea mobilei tuburile încovinate de metal. În istoria designului fotoliile și scaunele fabricate de el au căpătat ulterior denumirea de „mobilă de metal a lui Breuer” [6, p. 376]. Creând aceste obiecte de larg consum, s-a găsit soluția funcțională optimă, care corespundea posibilităților de producție în masă.

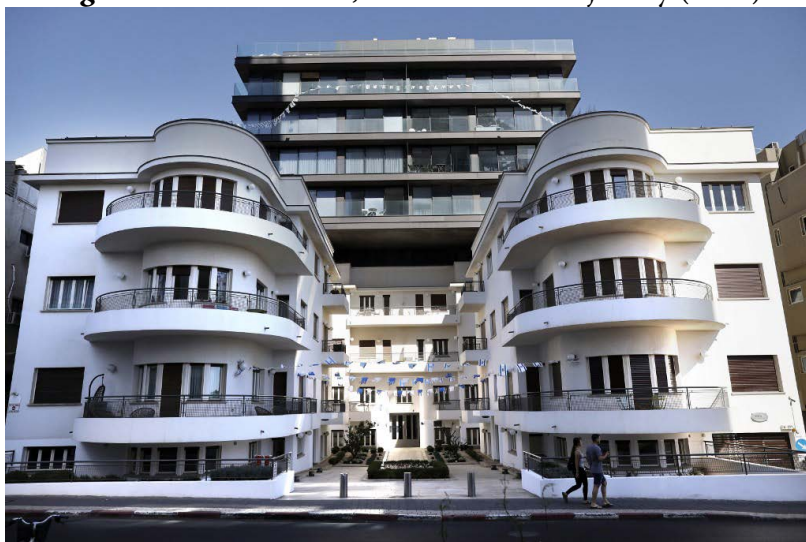
Un alt exemplu de reușită este activitatea atelierului de prelucrare a metalului, în fruntea căruia era maestrul formei Laszlo Moholy-Nagy. Dânsul era preocupat de producerea suporturilor de iluminat de metal de formă sferică cu suprafață netedă, care puteau fi utilizate cu același succes atât la birou cât și la bucătărie. Astfel, obișnuita lampă de birou de formă simplă, rotundă, provine din atelierul lui Moholy-Nagy.

Ținem să remarcăm o experiență mai anterioară a lui Walter Gropius, din perioada anilor 1911-1914, deoarece este una importantă, în contextul celor expuse. Atunci dânsul, în colaborare cu Meyer, construiesc Uzinele Fagus la Alfred, unde a intrat în scenă invenția lui Gropius: peretele-cortină, complet vitrat, inclusiv colțurile clădirii.

Considerat ultimul „mare poet” al formelor simple, Mies van der Rohe era preocupat de punerea la punct a programului, principiilor și tipologiei *arhitecturii moderne*. Deosebitul său aport la patrimoniul de valori îl constituie materializarea inconfundabilă a acestor idei în construcții concrete. Prin Mies van der Rohe, spațiul fluid, articulat, prezent în construcțiile sale cu regim mic de înălțime, a devenit un concept fundamental al *arhitecturii moderne*. Un exemplu ar fi Pavilionul german la Expoziția Internațională de la Barcelona, construit la 1929 și demolat câțiva ani mai târziu. Cunoscut pentru forma sa minimalistă și utilizarea spectaculoasă a unor materiale exotice ca marmura antico Tinos verde, onix auriu, sticla translucidă și travertina. Cu respectivele caracteristici s-a proiectat și mobilierul pentru această clădire. Pavilionul a fost reconstruit între anii 1983-1986 de un grup de arhitecți catalani și a rămas un obiect de referință al Mișcării Moderne [7].

Bauhaus-ul și variațiile sale sunt proeminente printre cele 4000 de clădiri care alcătuiesc ceea ce este cunoscut cu denumirea de Orașul Alb al Tel Avivului. Denumirea provine de la fațadele pictate în alb, care împreună cu balcoanele rotunjite ilustrează stilul Bauhaus. Un exemplu elocvent este Casa Reinfeld, construită de arhitectul Pincas Bijonsky (*Figura 1*).

Figura 1. Casa Reinfeld, arhitect Pincas Bijonsky (1935)

Sursa: foto Tomas Coex [7]

Cu o amprentă evidentă a stilului respectiv ni se prezintă Bucureștiul. Nume notorii sunt: Horia Creanga (1892-1943) cu Vila Cornel Medrea (1929), Henriette Delavrancea-Gibory (1897-1987) cu Vila Valcovici (1932), Jean Monda (1900-1987) cu Apartament building (1934) s.a.

Pentru orașul Chișinău influența stilului Bauhaus se resimte în stilul arhitectural „modernismul românesc”. Arhitecți care au activat în perioada interbelică la Chișinău și care au adus în premieră acest stil au fost Nicolae Mertz, Gheorghe Cupcea, Iankel Bruchis, Gheorghe Cujbă ș.a., conform Tabloului Arhitecților Diplomați înscriși în Corpul Arhitecților din România, din 9 mai 1932. Au fost construite un șir de case individuale, vile urbane, imobile cu apartamente de raport.

Drept exemplu de referință servește Vila urbană din strada Mihai Eminescu, nr. 33, monument de arhitectură de însemnătate națională, introdus în Registrul monumentelor de istorie și cultură a municipiului Chișinău la inițiativa Academiei de Științe (*Figura 2*).

Clădirea a fost construită în 1936, însă cine este arhitectul nu se cunoaște, doar că proprietar în anii '40 ai secolului trecut a fost atestat doctorul *Volf Cervinsky*, iar în 1946 acesta vinde casa medicului *Țukerman I.A.*

Este o clădire alcătuită dintr-un parter, construit cu o mică retragere de la linia roșie a străzii, de care este izolată printr-un gard decorativ din grilaje metalice. Arhitectura și structura casei corespund stilului modern românesc, toată arhitectonica fiind soluționată în corespundere cu exigențele stilului.

Figura 2. Vila urbană din strada Mihai Eminescu, nr. 33, Chișinău

Sursa: foto Leonid Dumitrașcu, 16.11.2018

Casa este concepută pentru două apartamente, amplasate etajat, fiecare cu intrări separate: câte o intrare prin fațada principală, plasate în grup, și secundară – prin fațada laterală. La apartamentul de la etaj conduce o scară de onoare, aflată sub scara casei – un volum separat, pătrat în plan, dispus cu o retragere de la linia fațadei, evidențiat prin patru ferestre înguste și alungite. Intrarea secundară la etaj are loc printr-o scară în melc, aflată în spatele primei. Odăile grupate în jurul unui salon central au ieșire spre un culoar, fiind izolate de bucătărie și dependențele sanitare, plasate de partea opusă a culoarului. Confortul era susținut și de prezența spațiilor deschise, câte o terasă la parter și la etaj, construite perimetral cu pereții și un balcon alungit la etaj.

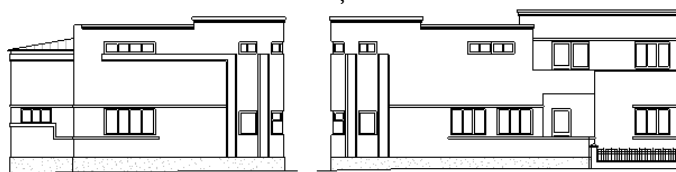
Etajarea casei în două niveluri este subliniată în tratarea fațadei, unde ferestrele formează registre horizontale, detașate de registrele opace intermediare și de volumul casei scării. Ferestrele, alungite pe orizontală, sunt unite prin cornișe adânci și plite de pervaz comune cu plinurile dintre ferestre, tratate într-o compoziție integră, grație facturii folosite, contrastante cu pereții tencuiți neted de culoarea naturală a cimentului. La această clădire este respectat procedeul renumit al stilului, concentrarea ferestrelor fațadelor vecine la colțul dintre ele, ce conduce la dematerializarea colțului. Acoperișul plat subliniază, de asemenea, dominarea elementelor orizontale în compoziția fațadelor.

Figura 3. Clădirea din str. Sfatul Țării, nr. 2, Chișinău

Sursa: foto Leonid Dumitrașcu, 16.11.2018

Figura 3.1. Proiectul clădirii din str. Sfatul Țării, nr. 2, Chișinău

Sursa: <http://www.monument.sit.md>

Un alt exemplu important servește clădirea din str. Sfatul Țării, nr. 2, la fel, monument de arhitectură de însemnătate națională (*Figurile 3, 3.1*). Arhitectul și anul sunt necunoscute, se știe doar că perioada este interbelică. Arhitectura imobilului de locuit reflectă procedeele arhitecturii constructive: plan compact, zonarea funcțională a încăperilor. Aspectul fațadelor este condiționat de lipsa

detaaliilor decorative, mizându-se pe armonia liniilor precise și a suprafețelor netede, a echilibrului volumetric al formelor. Efectul artistic s-a obținut prin divizarea grafică în panouri a suprafețelor tencuite ale fațadelor, inițial cu dominarea culorii naturale a cimentului. Acoperișul este orizontal, subordonat liniilor compoziționale ale fațadelor. Golurile de ferestre sunt diferite, corespunzător destinației funcționale a încăperilor. În același stil este soluționat și aspectul zidului de incintă al curții, cu elemente din metal cu design grafic.

Ecourile stilului modernist le urmărim în arhitectura orașului Chișinău și în a doua jumătate a secolului XX. Ne referim la clădirea din str. Anatol Corobceanu, nr. 10 (*Figura 4*). După cum susține Vlad Modârcă, fost arhitect al capitalei R. Moldova, garajele Parlamentului au fost proiectate de V. Sumișevschi, acestea, împreună cu clădirea Parlamentului, arhitect Alexandr Cerdanțev, constituind un singur complex, au fost construite în anii 1976-1979. Menționăm și aportul inginerului Serghei Popov, care a introdus un șir de inovații tehnice și tehnologice în timpul lucrărilor de șantier.

Figura 4. Clădirea din str. Anatol Corobceanu, nr. 10

Sursa: foto Ion Jabinschi, 12.07.2019

Formele cubice și cilindrice, acoperișurile plate, betonul, oțelul, ferestrele largi și formele asimetrice sunt câteva din elementele ce compun modernismul, stil considerat mai important pentru secolul XX, cel puțin în ceea ce privește funcționalitatea și materialele. Acest stil se face direct responsabil de înlăturarea brizbizurilor și a ornamentelor, adaptându-se întru totul filosofiei arhitecturale minimaliste.

Concluzii

– Bauhaus a fost una dintre cele mai importante și originale școli ale vizualității, cu implicații majore, pozitive, dar și mai puțin pozitive, deoarece s-a urmărit constant atât eliminarea oricărui caracter de excepționalitate cât și înlăturarea legăturilor cu orice formă de tradiție, a oricărei legături cu trecutul;

– școala Bauhaus, pe parcursul scurtei sale existențe, a fost supusă unei continue „goane” pentru flexibilitate, schimbare, delimitare, definire, actualizare, redefinire etc., însă în ciuda acestor avataruri, ceea ce rămâne remarcabil la stilul Bauhaus este unitatea și puternica individualizare artistică;

– Henri van de Velde, predecesorul Bauhaus-ului, a avut o mare influență asupra arhitecturii și designului german la începutul sec. XX;

– după Primul Război Mondial, arhitecții căutau să asigure pentru oameni condiții de muncă, locuințe sănătoase și confortabile. Aceste cerințe sociale de trai și-au găsit reflectare în programele de învățământ superior la școala de arhitectură, condusă de Walter Gropius;

– studenții de la Staatliches Bauhaus erau educați interdisciplinar și complex ca arhitecți, constructori, designeri, fotografi, pictori, creatori de mobilier și textile etc.;

– caracterul particular al acestei mișcări, a acestei forme a raționalismului, constă în faptul că prin fuzionarea elementelor de tehnică artistică cu elementele de tehnică industrială se căuta să se ajungă la producția în serie, pentru satisfacerea a cât mai multe cerințe de viață;

– ecourile stilului Bauhaus s-au extins în mai multe state, făcându-se resimțite și în spațiul nostru, după 1918, când Basarabia a fost antrenată într-un proces intens de integrare, transformare și modernizare după modele românești;

– mișcarea artistică cunoscută ca stilul *The New Bauhaus* a devenit un factor educativ, inspirat și stimulativ pentru multe alte generații de arhitecți și artiști plastici, care au propagat esența stilului original al Școlii Bauhaus până în prezent.

Referințe bibliografice

1. PRUT, C. *Dicționar de artă modernă și contemporană*. București: Univers Enciclopedic, 2002. ISBN 973-8240-89-1.
2. *Arta: O istorie ilustrată*. A. Grahan-Dixon, consultant editorial; trad. Graal Soft. București: Litera, 2017. ISBN 978-606-33-2072-9.
3. MEYER, H. Bauhaus și societatea. In: *Bauhaus*. 1929, nr. 1.
4. MEYER, H., MEYER-BERGNER, L., WINKLER, K-J. *Bauen und Gesellschaft: Schriften, Briefe, Projekt*. Dresden: Verlag der Kuns, 1980.
5. FLOREA, V., SZEKELY, GH. *Mică enciclopedie de artă universală*. București; Chișinău: Litera, 2005. ISBN 973-83-58-05-1.
6. BORDEN, D. *Arhitectura – o istorie vizuală*. București: Litera Internațional, 2009. ISBN 978-973-675-464-7.
7. *Fundația Mies van der Rohe*, 2019 [online]. [accesat 24 mar. 2019]. Disponibil: <https://miesbcn.com/the-pavilion/>
8. VARDI, A. *As Bauhaus marks 100 years, Tel Aviv's iconic 'White City' stands tall* [online]. 15 iul. 2019 [accesat 21 iul. 2019]. Disponibil: <https://www.timesofisrael.com/as-bauhaus-marks-100-years-tel-avivs-iconic-white-city-stands-tall/>

1 E-mail: eleonora.florea@mail.ru